

Az erdélyi magyarörmény Hollósy közel húsz éve élt Münchenben a nagybányai alapítás előtt. Maga is tanítványa volt az akadémiának, mégpedig eminens növendéke. Mint számos magyar művésztársa, tanulmányai végeztével nem tért vissza hazájába, hanem az élénk műkereskedelmi forgalmat lebonyolító német nagyvárosban telepedett le. 1885-ben készült nevezetes festményének, a *Tengerihántásnak* sikere nyomán ismerősei magániskola alapítására buzdították. Vállalkozását példátlan siker koronázta. Iskolájának híre messze meghaladta a Münchenben működő tucatnyi szabadiskoláét.

Növendékeinek megemlékezéseiből olvasható ki sikerének titka. Hollósy szuggesztív alkat volt, lenyűgöző egyéniség. Senki nem tudta hatásosabban rávezetni tanítványait a festészet nagyszerűségére, a művészet lényegének átérzésére, mint ő.

Ragaszkodott az oktatás iskolai kereteihez, de a növendékek a legtöbbet lelkesítő magyarázataiból, a kötetlen beszélgetésekből, lényének delejes erejéből nyertek. "Tehetségesítő erővel" hatott rájuk, írta tanítványa, Réti István, olyasformán, hogy a legtöbbet hozta ki belőlük, erejükön felüli képességeket, melyeket azután a tehetségtelenebbek soha többé fölmutatni nem tudtak.

Mednyánszky mondotta róla nagyon ráillően: bármilyen sokan vannak Hollósy társaságában, egyedül "csak ő látszik". Vezérségre született egyénisége leginkább növendékei körében mutatkozott meg. Így történt azután, hogy amikor egy millenniumi kép megfestésére hazahívták, tanítványait magával vitte Nagybányára.

Ez a momentum a kolóniaalapítás történelmi pillanata!

1896. május 6-án érkezett Hollósy növendékeivel és művésztársaival Nagybányára, s hat éven át, minden nyáron megismételték a közös munkálkodásban, kiállítás-szervezésben eltelt táborozást. Iskolája itt is, mint Münchenben, a nemzeti sokszínűség képét mutatta. Magyarokat, németeket, osztrákokat, lengyeleket, románokat, oroszokat, svájciakat, de még gyarmati angolt is találunk a csak nehezen rekonstruált névsorokban. Mesterük, a bürokráciát nem ismerő Hollósy nem vezetett följegyzést a növendékekről.

Hollósy elválása Nagybányától, távozásának oka a kutatás és visszaemlékezések sokat bogozgatott kérdése.

Fájdalmas döntésének művészetpolitikai és személyes okai voltak. Ellentéte egykori alapító társaival a pesti műcsarnokbeli kiállítások során érlelődött. Hollósy még a modernebb fölfogású, de Nagybányán kívüli kortársakkal is elutasította az egyezkedést.

Alapítása önállóságát féltette tőlük, vezéri szerepét látta veszélybe sodródni. Nagybányáról távozva Vajdahunyadra, a Balaton partjára, Máramarosszigetre, az erdélyi Gyaluba, s több éven át a tiszaparti Técsőre vitte le növendékeit. Nagybányáról azonban, a művésztelep későbbi sorsáról többé nem akart tudni; fájó megbántottságát az idő nem oldotta fel soha.

Murádin Jenő

*****

Szeptemberi számunkban ígértük, hogy beszámolót közlünk dr. Issekutz Sarolta velencei úttjáról. A konferenciával kapcsolatos, októberi anyagtorlódás és rövid idő miatt az előző számunkban elmaradt. A hiányt most pótoljuk:

A Mechitarista Rend 300 éve

Különös élmény volt számomra a Mechitarista Rend fennállásának 300 éves évfordulója alkalmából tartott ünnepségen részt venni. Azért is, mert a XII. század óta örmény katolikus őseim közül az erzsébetvárosi *Issekutz Márk* a XVIII. század elején a rend tagja lett,

leánytestvére pedig harmadrendi apáca. Ez a rend telepedett le Erzsébetvároson s hozott létre iskolát 1746-ban.

A majdnem kétszáz éve kettévált - bécsi és velencei - rend 2000. nyarán végre egyesült, visszakapta vezető szerepét a Velencei Mechitarista Rend, melynek főapátja *P. Elia Kilagblian*.

Meghatódottságomat növelte, hogy három éve látogatott az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület a Szent Lázár szigetre, hogy megismerje a velencei mechitaristák múltját és jelenét *P. Fogolyán Miklós Lukács* vezetésével. Fogolyán atya már az égből figyelhette a velenceiek és bécsiek kibékülését, s a hivatalos ünnepségen az erdélyi örmények jelenlétét.

A magyar nyelvterület történelmi örménységét az EÖGYKE képviselte, a magyar nyelvterületnek tehát egyedüli képviselőjeként úgy az erdélyi, mint a magyarországi magyarörmények képviselőjét biztosíthattam, hiszen ugyanazon gyökerekből táplálkozunk s azonos célokért dolgozunk, közösen.

Szeptember 9-én, a velencei Szent Márk székesegyházban *P. Elia Kilagblian* celebrálta az ünnepélyes szentmisét. Jelen volt *Nersesz Pietro XIX.*, a bejruti örmény katolikus pátriárka, valamint a Vatikán küldötteként *Monsignor Claudio Gugerotti*.

A székesegyházba a sekrestye felől vezettek be és a díszvendégeknek szánt első sorba ültettek, így a jereváni külügyminiszter, a bécsi örmény közösségek képviselői, az olaszországi örmény szövetség vezetősége, Libanon, Szíria, Egyiptom és az Egyesült Államok küldöttei között voltam.

A szentmisén a teljes Velencei Mechitarista Rend, valamint a Bécsi Mechitarista Rend közreműködött, *P. Vahan Hovagimian* kivételével.

A vatikáni küldött méltatta a rend egyesülésének jelentőségét és missziós szerepét a világ örménykatolikuságának megőrzésében. Gyönyörű volt *M. Berj Zamkochian* orgonaművész és a Bostoni Filharmonikusok előadásában hallani az ősi saragánokat.

Éreztem, hogy Fogolyán atya ott van és az oldalsó ablakon bevetülő napfényben mosolyogva megismétli: "Van igazság, egyszer minden rendbe jön, csak nem szabad feladni!" (Pedig akkor még nem tudta mindazt, ami a halála utáni időben történt.) Ebbéli hitemben megerősített a külön áldás is, amelyet a velencei főapát úrtól és a bejruti pátriárkától egyaránt kaptam.

Másnap az ünnepség a Szent Lázár szigeten folytatódott, az örmény miniatúrák kiállítása és könyvbemutató kapcsán. Felemelő volt többszázéves metszeteken Ani térképét látni, vagy az erdélyi örmény iskolák nyelvkönyveit, amelyekből őseink tanultak.

A kolostor templomában előadást hallhattunk *Agopik Manoukiantól*, az olaszországi örmény szövetség elnökétől, *Vartan Oskanian* jereváni külügyminisztertől, *Elia Kilagblian* főapáttól.

Itt olvasták fel *Kocsarjan* örmény miniszterelnök üdvözlő levelét is. Az ünnepségen részt vett az ecsmiadzini katolikus küldötte, *Nakkaschian* püspök is.

Az előadássorozatot egy fiatal hegedűművész előadása és *Berj Zamkochian* orgonajátéka zárta. A művész kedves, közvetlen embersége és csodálatos játéka szintén felejthetetlen élmény marad.

A kolostor kerengőjében és kertjében pazar fogadáson láttak vendégül minket, barokk házi zenekar hangjai mellett. Felejthetetlen volt az ünnepi megemlékezés és vendégfogadás, a számunkra oly fontos beszélgetések, amelyeket a velencei rendfőnökkel és a bejruti pátriárkával folytattunk az erdélyi magyarörmények örmény szertartású római katolikus hitéletének biztosítása, és az Orlay utcai templom ügyében. A problémát ismerték és ígéretet tettek mielőbbi megoldására.

Búcsúzóul a főapát úr személyes ajándékait és áldását adta át általam az egész erdélyi örmény gyökerű közösségnek.

dr. Issekutz Sarolta